

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

No7

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB®
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

Road

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 676 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-iyulda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Suv tarkibining wireless waterlight qurilmasi ishlashiga ta'siri va iqtisodiy samaradorligini matematik model asosida tahlil qilish	14
Kungiratbay Sharipov, Ma'ruf Nurmanov	
O'zbekistonda aholi ish bilan bandligini oshirishda davlatning roli	20
Juraqulov Baxrimurod Ilxomovich	
BIM texnologiyasi: zamonaviy qurilish sohasida samaradorlik va shaffoflik omili	26
Usmonov F.B., Rajabova A.Sh.	
Nodavlat oliy ta'lim muassasalarida marketing faoliyati samaradorligini oshirish metodologiyasini takomillashtirish	31
Yuldashov Isomiddin Sidiqov	
Korxona iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda diversifikatsiya strategiyasining roli	35
Alimatova Shoxsanam Abdumalik qizi	
Модели совместного развития человеческого капитала и искусственного интеллекта в цифровую эпоху	40
Явкачев Шохзод Зайниддин углы	
Navigating sustainable development: management challenges and solutions in the oil and gas sector	49
Kudratkhodjaeva Ziyoda Kamol kizi	
Banklarda moliyaviy barqarorlikning nazariy asoslari	56
Djalilov G'ayrat Qaxramanovich	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda turizm industriyasidan foydalanishda xorijiy mamlakatlar tajribalari	66
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich	
O'zbekistonda barqaror davlat qarzi siyosatini shakllantirishning ustuvor yo'nalishlari	71
Sayfutdinov Xasanboy Dilshodovich	
Международный опыт сельскохозяйственного налогообложения и возможности его применения в узбекистане	76
Salimov Sherzod Baxtiyorovich	
Economic analysis and development strategy of the composites market in the regions of Uzbekistan	81
S.S.Sidiqov, A.A.G'ulomov, B.R.Tillayeva	
Oliy ta'lim muassasalarida moliyaviy mustaqillikning kutilayotgan istiqbollari va hozirgi natijalari	88
Muxamedov Ravshan Zafarovich	
Elektron tijoratni soliqqa tortish mexanizmini takomillashtirish yo'llari	93
Homidov Baxtiyor Rahimberdievich	
Investitsion jozibadorlik konsepsiyasi va uning strategik ahamiyati	99
Otaboyev Axmed Maxsudbek o'g'li	
Beomeditsina signallarini xaar veyvletlari va bo'lak veyvletlari yordamida raqamli ishlash	105
Uraqov Shokir Ulashovich	
Oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirishning ahamiyati, tartibi va takomillashtirish yo'llari	112
Istamova Sojida Kaxarovna	
The role of all kinds of transports (road, rail, air, and water) in the modern enhancement of tourism logistics in Uzbekistan	117
Egamberdiyeva Yulduz, Turdiyeva Maftuna	
Sanoat korxonalarida kapitalarini samaradorligini oshirishning baholashning zamonaviy usullarining xususiyatlarida nazariy va amaliy farovonlik sari	126
Muradov Botir Xayat	
Инструменты планирования урбанизации: методика анализа планового распределения средств в программе «обод махалля» на основе балльной оценки	136
Салимова Юлдуз Исаковна	
Socio-economic aspects and contemporary theories of higher education finance	141
Karlibaeva Gulshat	

Transformatsiya jarayonida innovatsion bank xizmatlarini rivojlantirish yo'llari.....	147
Absamatov Anvar Ergashovich	
Перспективы цифрового развития сектора материального производства.....	153
С. И. Протасеня, Г. Ж. Аллаева	
«Sustainable logistics practices. Minimizing carbon emissions in global supply chains»	161
Suleymonova Ezoza, Alimova Bonu	
Analyzing the need for Tourism logistics development in Uzbekistan	169
Nigmatova Malika	
Management strategies for sustainable tourism development in emerging destinations (a case study of Samarkand, Issyk-kul, and Khiva).....	177
Sabina Uroкова	
Qashqadaryo viloyatida turizm sohasini strategik rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy asoslari va ularning qo'llanilishi.....	184
Daminova Barno Esanovna	
Опыт турции в управлении миграционными кризисами	189
Бегматов Хусанбек	
Bulutli texnologiyalar orqali korxona buxgalteriya tizimini raqamlashtirish va samaradorlikka erishish.....	193
Soibov Nozimbek Faxriddin o'g'li	
Barqaror rivojlanish doirasida jismoniy shaxslarni kreditlash tizimini isloh qilishning institutsonal asoslari.....	197
Xalekeyeva Zoya Pirniyazovna, Akmal Abdurahmonov Nurmamatovich	
Moliyaviy outsorsing xizmatlari bozori rivojlanishini takomillashtirishning swot tahliliga asoslangan innovatsion mexanizmlari	202
San'atbek Komilovich Salayev, Umidbek Komiljanovich Babajanov	
Transformatsiya jarayonlari sharoitida iqtisodiyot tizimi faoliyati va prognozlashning nazariy asoslari	214
Alimov Fazliddin Xalimovich	
Пути совершенствования подхода к финансированию проектов, реализуемых на принципах промышленной кооперации.....	220
Котов В.А., Шадиева Д.Х.	
Yuksalish salohiyatini yuksaltirishda boshqaruv xodimlari qobiliyatidan foydalanish masalalar	225
Ayubxon Qutbiddinov Bosit o'g'li	
Bank xizmatlari ommabopligini oshirish yo'llari.....	228
Kasimova Muxlisa Anvar qizi	
Chemical industry in uzbekistan: challenges and development	235
Kudaynazarova Dilnaz Koshkarbaevna	
Samarqand viloyatida tabiiy turistik resurslardan samarali foydalanish usullarini takomillashtirish orqali bandligini oshirish imkoniyatlari.....	240
Rabbimov Muhriddin Musoqul o'g'li	
Globalashuv sharoitida ekologik xavflarni kamaytirishda yashil iqtisodiyotning ahamiyati.....	246
Xolbekova Feruzaxon Rasulovna	
Qibray tumanining 2021-2023-yillarda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish holati.....	249
Siddikov Alisher Ismoilovich	
Davlat xaridlari tizimida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish: xalqaro tajribalar tahlili	253
Majidov Nizom Baxramovich	
Oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirishning xorij tajribasi.....	259
Ermatov Nosir Tohirovich	
Aholi farovonligi darajasiga ta'sir etuvchi ko'rsatkichlarni ekonometrik baholash	265
Toshaliyeva Saodat Toxirovna, Allamurodova Zuxra Alibekovna	
Сектор услуг как стратегический фактор структурной трансформации экономики Узбекистана.....	272
Кадыров Абдурашид Маджидович, Ахмедиева Алия Тохтаровна	
O'zbekistonda valyuta kursini shakllanish holati prognozlari.....	280
Samandarov Zuxriddin Raup o'g'li	

Проблемы бухгалтерского учета в условиях цифровизации экономики	288
Абдуллаев Абдурауф	
Raqamli texnologiyalar sharoitida xizmat ko'rsatish korxonalarida iqtisodiy resurslardan samarali foydalanish strategiyalari	299
Kuldoshev Lazizjon Sharifovich	
Davlat boshqaruvi organlarining strategik rejalarini ishlab chiqish bo'yicha xorijiy mamlakatlar tajribasi	303
Dilshod Pulatov, Xamidaxon Akbarova, Dildora Mirzaeva	
Tijorat banklarining moliyaviy xavfsizligi ta'minlash	310
Mamatov Sardor Axmatjonovich, Mavlanov Nuriddin Boyqobilovich, Sattarov Nodirjon Absalomovich	
Ziyorat turizmini rivojlantirishda halol standartlarini qo'llashning nazariy, uslubiy va konseptual asoslari	315
Azizova Saodat Xabibulloyevna	
Oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirish bo'yicha yevropa tajribasi	320
Karlibaeva Gulshat	
Iqtisodiy konsentratsiyalarning sog'lom raqobat muhitiga ta'siri	325
Luqmanov Sharifxon A'zam o'g'li	
Logistika axborot tizimlarini texnologik jarayonlarga joriy etish	330
Uzaqov Ortik Shaymardanovich	
Принципы перехода к «Зелёной экономике» в Республике Узбекистан	336
Хамракулова Сусанна Тотуховна	
Kichik biznesni rivojlantirish iqtisodiy ko'rsatkichlarini prognozlash modellarini qo'llash	340
Ibragimova Gulchexra Toxirovna	
Raqamli ta'lim sharoitida liderlikning yangi qirralari	357
Oqmullaev Ravshan Raximjon o'g'li, Xodjieva Durdona Abdurasulovna	
Методология развития экологического менеджмента в промышленном хозяйстве выбросы в атмосферный воздух на горнодобывающих и металлургических предприятиях	361
Muradov Botir Xayat	
Strategik budjetlashtirish tizimining natijaga yo'naltirilgan budjetlashtirish tizimi bilan bog'liqligi, xalqaro tajriba va O'zbekiston uchun tavsiyalar	370
Xushmurotov Zoyir Bektemirovich	
Cultural branding and the entry of traditional products into the international market	374
Zebiniso Ganiyeva	
Farovonlikni baholash bo'yicha ilg'or xorijiy nazariy yondashuvlar	379
Norqobilov Nusratilla Norsaitovich	
O'zbekistonda hududlarini turizm salohiyatini innovatsion yondashuv asosida baholash	384
Umirova Dilnoza Safarovna	
Tourism education for sustainability: curriculum development in universities of Uzbekistan	393
Temirova Durdona, Yorqulov Muhammadmurod	
The contribution of small enterprises and private entrepreneurs to job creation in the labor market	399
Juraboev Haliljon	
Iqtisodiy o'sish sharoitida transport infratuzilmasi holati va uni rivojlantirish yo'llari	404
Haydarov Jahongir Aktamovich	
Oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirishni strategik boshqarishning nazariy asoslari va xorijiy tajribalar	410
Quvondiqov Farrux Ibragimovich	
Tijorat banklarida iqtisodiy samaradorlikni axborot texnologiyalar orqali rivojlantirish istiqbollari	418
Dadenova Gulxan Kenesbaevna	
Механизмы совершенствования процедур выявления и анализа недостоверной финансовой отчетности в условиях учетной практики Узбекистана	422
Намозов Жасурбек Кувадович	
Влияние цифровых инструментов управления финансами на эффективность использования финансовых ресурсов	428
Хазираткулов Собиржон	

На пути к промышленному росту: опыт развивающихся стран	435
Матлюбов Хуршид Жамшидович	
Yoshlarning moliyaviy mustaqilligiga erishishida aksiyalar bozorining oʻrni va imkoniyatlari	443
Oʻraqov Bekzodbek Abdurayxon oʻgʻli	
Развитие транспортной инфраструктуры и влияние на качество предоставляемых транспортных услуг	448
Кайыбеков Парахат Конысбаевич	
Surxondaryo viloyatida 2015-2024 yillar mobaynida oziq-ovqat chakana savdo aylanmasining statistik tahlili	454
Toshpulatov Bobur Rasul oʻgʻli	
Qishloq xoʻjaligi sohasi investitsiya loyihalarini xalqaro moliya institutlari orqali moliyalashtirish	458
Tolibov Shoxrux Muminovich	
Qishloq xoʻjaligi korxonalarida buxgalteriya hisobining xususiyatlari va muammolari	463
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy oʻgʻli	
Institutional innovation and regional governance for balanced interregional cooperation development: the case of Namangan, Uzbekistan	468
Sattarov R.A.	
Organizational and economic mechanisms and conceptual directions of tourism development in the region	476
Daminova Barno Esanovna	
Moddiy xaziralarni boshqarish va uning bir tsikli modeli	480
Dedajanov Baxtiyor Nabijanovich	
Oliy taʼlim xizmatlari sifatini oshirishda inson kapitalini rivojlantirish va uni samarali boshqarish mexanizmlari	485
Salimov Akmal Alimjonovich	
Mintaqani ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning ilgʻor xorij tajribalari	490
Shadiyev Alisher Xudoynazarovich	
Raqamli iqtisodiyotni shakllantirish sharoitida yoqilgʻi-energetika kompleksi korxonalarini barqaror innovatsion rivojlantirish modellari	496
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Oʻzbekistonda uzumchilikning oziq-ovqat xavfsizligiga taʼsiri: muammolar va rivojlanish istiqbollari	502
Tursunov Toʻlqin Joʻraqulovich	
Tadbirkorlik faoliyatining resurs salohiyati va uni baholashning nazariy yondashuvlari	508
Salohiddinov Zuhridin Nuriddinjon oʻgʻli	
Yoshlar bandligini taʼminlashda mehnat migrasiyasining ahamiyati	514
Masharipov Farrux Oʻtkirovich	
Oʻzbekistonda ichki turizmni rivojlantirishning asosiy omillari va istiqbollari	521
Xasanova Mavjuda Maʼmirjonovna	
Korxonaning brend platformasini ishlab chiqishning oʻziga xos xususiyatlari	526
Saʼdulloyev Habibullo Ibodullo oʻgʻli	
Sanoat korxonalarining biznes jarayonlarini raqamli transformatsiya qilishda ERP tizimlarining integratsiyalashuvi va boshqaruv samaradorligiga taʼsiri	530
Islomjon Nurmukhammadov	
Namangan viloyatida ayollar tadbirkorligini rivojlanishini baholash	533
Ismoilova Savinoz Qahramon qizi	
Oliy taʼlim muassalari boshqaruviga taʼsir etuvchi omillarning ekonometrik tahlili	540
Karimov Muzaffar Abdumalik oʻgʻli	
Soliq yigʻiluvchanligini oshirishda soliq maʼmuriyatchiligini takomillashtirish istiqbollari	546
Tojibayev Farrux Baxtiyorovich	
Hisoblash mashinalari taraqqiyoti tarixi va uning raqamli iqtisodiyotda tutgan oʻrni	552
Rajabov Sirojiddin Mansurovich	
Korxonalar moliyaviy barqarorligiga taʼsir koʻrsatuvchi omillar va ularning xususiyatlari	561
Choriyrov Behruz Ilhom oʻgʻli, Norqobilov Nusrat Norsaitovich	
Yashil texnologiyalar yordamida Oʻzbekiston hududlarida energiya tejamkorligi oshirish yoʻllari	567
Norbekov Baxtiyor Suyunovich, Norqobilov Nusrat Norsaitovich	

Tijorat banklarida kredit majburiyatlarining bajarilishini monitoring qilish va uni takomillashtirish yo'llari.....	572
To'xtayeva Go'zal Ilhom qizi, Norqobilov Nusrat Norsaitovich	
Интеграция проектного менеджмента и обеспечения качества в цепочках поставок: кейс Узгидромета.....	577
Назарова Ирода Ибрагим кизи	
Kichik biznes subyektlarini raqamlashtirish orqali raqobatbardoshligini oshirish.....	583
Ermatov Akmaljon Adxamovich, Raximov Alisher Numanovich	
Концепция и методология экологического аудита в Узбекистане	587
Абидова Дилфуза Игамбердиевна	
Повышающаяся значимость коренного изменения деятельности традиционных СМИ в реалиях освещения процесса построения нового Узбекистана.....	593
Салим Дониёров	
O'zbekiston Respublikasida norasmiy sektor va aholini norasmiy mehnat bilan bandligining tarkibiy tuzulishi	598
Qoraboev Nuriddin Pardaboy o'g'li	
Shahar va qishloqlarda inson resurslari holatining analitikasi (tahlili)ning nazariy masalalari.....	607
Pardayev Mamayunus Qarshibayevich, Feruz Nematullayevich Abilov	
Strategic alliance networks as competitive advantage: evidence from mit-tum partnership model at new Uzbekistan university	613
Mamajonova Mukhlisakhon Muzaffar kizi	
Energetika tarmog'ida moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarini (MHXS) joriy etishning nazariy asoslari.....	618
Uralov Temur Boxodir o'g'li	
O'zbekiston bank amaliyotiga ai va simulyatsiya modellarini joriy etish orqali muammoli kreditlarni qaytarish jarayonlarini optimallashtirish.....	618
Xodjayev Husniddin Mukammilovich	
O'zbekistonda hududlarning soliq salohiyatini aniqlash metodologiyasini takomillashtirish	624
Almardonov Muxamadi Ibragimovich, Jamshid Sharafetdinovich	
Xorazm viloyatida iqtisodiy o'sish sur'atlarini ta'minlashdagi muammolar va imkoniyatlar	628
Yaxshimuratov Maqsadbek Narimon o'g'li	
Ekologik joylashtirish vositalarida qo'llaniladigan innovatsiyalar	633
Abidova Dilfuza Igamberdievna	
Ziyorat turizmini rivojlantirishning metodologik va metodik asoslarini takomillashtirish yo'nalishlari	638
Uzaqov Jamshid Norboyevich	
Gaz sanoatining moliyaviy boshqaruvi va milliy iqtisodiyotdagi barqarorlik omili sifatida roli.....	650
Ergashev Muhubbek Aslam o'g'li	
Davlat budjeti mablag'laridan samarali foydalanishda moliyaviy nazoratning ahamiyati	655
Erkinova Maftuna Zafarovna	
Влияние дивидендной политики, СПО и капитализации на волатильность акций АО «УЗРТСБ»: Эконометрический и поведенческий анализ.....	662
Пулатов Улугбек Хапизович	
Hududiy jihatdan ziyorat turizmi rivojlanishining holati: Qashqadaryo viloyati misolida.....	671
Uzaqov Norboy, Uzaqov Jamshid Norboyevich	

HUDUDIIY JIHATDAN ZIYORAT TURIZMI RIVOJLANISHINING HOLATI: QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA

Uzaqov Norboy

Professor, i.f.d., Rossiya gumanitar fanlar akademiyasi akademigi

ORCID: 0009-0002-1073-3761

norboyuzokov0660@gmail.com

Uzaqov Jamshid Norboyevich

Axborot texnologiyalari va menejment universiteti

Dotsent, i.f.f.d., (PhD)

ORCID: 0009-0002-6420-9076

jamshiduzokov0660@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada Qashqadaryo viloyati misolida ziyorat turizmining hududiy jihatdan rivojlanish holati tahlil qilinadi. Ziyorat turizmi O'zbekistonning turizm sohasi ichida muhim o'rin tutib, nafaqat iqtisodiy, balki madaniy-ma'naviy rivojlanishning ham asosiy omillaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Viloyatda joylashgan tarixiy va diniy obidalar, muqaddas ziyorat maskanlari ushbu yo'nalishning salohiyatini belgilaydi. Tadqiqotda Qashqadaryo hududidagi mavjud infratuzilmalar, xizmat ko'rsatish sifati, axborot bilan ta'minlanganlik, sayyohlar oqimi va hududiy marketing faoliyatlari o'rganilgan.

Kalit so'zlar: ziyorat turizmi, hududiy rivojlanish, Qashqadaryo viloyati, infratuzilma, xizmat sifati, muqaddas maskanlar, turizm salohiyati.

Abstract: The article analyzes the state of development of pilgrimage tourism in a regional context, using the example of the Kashkadarya region. Pilgrimage tourism holds an important place in Uzbekistan's tourism sector and is regarded not only as an economic factor but also as one of the key drivers of cultural and spiritual development. The historical and religious monuments, as well as sacred sites located in the region, determine the potential of this direction. The study examines the existing infrastructure in the area, the quality of services provided, the availability of information, tourist flows, and regional marketing activities.

Key words: Pilgrimage tourism, regional development, Qashqadaryo region, infrastructure, service quality, sacred sites, tourism potential.

Аннотация: В статье анализируется состояние развития паломнического туризма в региональном разрезе на примере Кашкадарьинской области. Паломнический туризм занимает важное место в туристической сфере Узбекистана и рассматривается не только как экономический, но и как один из ключевых факторов культурно-нравственного развития. Исторические и религиозные памятники, святые места, расположенные на территории области, определяют потенциал данного направления. В рамках исследования изучены существующая инфраструктура в регионе, качество предоставляемых услуг, информационное обеспечение, потоки туристов и региональная маркетинговая активность.

Ключевые слова: паломнический туризм, территориальное развитие, Кашкадарьинская область, инфраструктура, качество обслуживания, святые места, туристический потенциал.

KIRISH

Jahonda ziyorat turizmini tashkil qilish va ularning salohiyatini oshirishga yo'naltirilgan keng qamrovli ilmiy tadqiqotlar olib borilmoqda. Amalga oshirilayotgan ilmiy izlanishlar tarkibida ziyorat turizmi salohiyatini oshirishning o'ziga xos xususiyatlari va shakllantirish bosqichlari, alomatlari, amal qilish samaradorligi, boshqaruv organlari tuzilishi, tarmoqda qo'shilgan qiymat zanjirini yaratish, biznes hamkorlar bilan vertikal va gorizontal aloqalar o'rnatish, hududlarning raqobatbardoshligini oshirish, axborot texnologiyalaridan keng foydalanish va xizmatlarni yaratish kabi yo'nalishlardagi tadqiqotlarga alohida e'tibor berilmoqda.

O'zbekiston zaminida ko'plab muqaddas qadamjolar, tarixiy obidalar mavjud bo'lib, ular ziyorat turizmini rivojlantirishda katta salohiyatga ega. Xususan, Qashqadaryo viloyati bu borada alohida ahamiyatga ega hududlardan biri hisoblanadi. Ushbu viloyatda joylashgan mashhur ziyorat maskanlari – mashoyixlar maqbaralari, tarixiy me'moriy yodgorliklar va diniy markazlar mamlakatning turistik xaritasida o'ziga xos o'rin egallagan.

Mazkur maqolada Qashqadaryo viloyati misolida ziyorat turizmining hududiy rivojlanish holati tahlil qilinadi, mavjud muammolar aniqlanib, ularni bartaraf etish bo'yicha ilmiy-amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Butun Jahon turizm tashkilotining (UNWTO) xabar berishicha XXI asr – turizm asri deya takidlanmoqda. Darhaqiqat bugungi kunda turizm jahon tovarlar va xizmatlar eksportida to'rtinchi, undan keladigan daromad bo'yicha esa uchinchi o'rinda turadi. Turizm butun dunyo yalpi ichki mahsulotidagi ulushi esa 10 % ni tashkil etmoqda. Buning natijasida turizmni rivojlantirish va sayyohlarni jalb etish chora-tadbirlari dunyoning ko'plab davlatlarida yo'lga qo'yilgan. Shuningdek turizmning yangicha yo'nalishlari bo'lgan ziyorat turizmni rivojlantirish ham muhim masalalardan biri hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Ziyorat turizmini tushunchasi va mohiyati xorijiy olimlar tomonidan tadqiq qilingan. Ular jumlasiga Digance J, Margry.J. P, Kavanagh, Joanne, Bauman, Zygmunt, Coelho, Paolo kabi olimlarni kiritishimiz mumkin.

Din turizmning jamiyatdagi tutgan o'rni va ahamiyatini tushunishning asoslari XX asrning 60-70 yillarida yaratilgan bo'lsa-da, masalaning hududiy va an'anaviy xususiyatlarini hisobga olib, mazkur muammo yuzasidan turlicha yondashuvlar qayd etiladi. Masalan, Ch.Glok va R.Stark, D.Batson, M.Veber, K.Rivyer, G.Lenski, R.Stark, Dj.M.Yinger, D.Devidson va boshqalarning yondashuvlarida mazkur masala yuzasidan turlicha g'oyalar ilgari suriladi [1]. Turizmning geografik jihatlarini D.Pirs, P.N.Zachinyayev, N.S.Falkovich, E.A.Kotlyarov, M.A.Ananayev, Yu.S.Putrik, V.V.Sveshnikov, A.A.Samoylenko, S.R.Erdavletov, L.Alibekov, M.Aliyeva, P.Baratov, A.Soliyev, A.Nig'matov, A.Nizomov, M.Nurmatov., A.Xodjimatom, N.Shomurodova, Z.Amanbayeva, Sh.Yakubjanova, Sh.Xolmurodov, Sh.Shomurotova kabi olimlar tomonidan atroflicha tadqiq qilingan. B.Tojiboyevning fikricha esa muqaddas joylar duo ijobat bo'ladigan joylardir [3]. Ziyorat turizmi salohiyatini rivojlantirish muammosining ayrim yo'nalishlari bo'yicha ilmiy-nazariy va amaliy masalalarni ishlab chiqishga mamlakatimizning "A.A.Eshtayev [4], Z.B.Navro'z-zoda singari olimlar ham munosib hissa qo'shdilar [5].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Qashqadaryo viloyatida ziyorat turizmi salohiyatining hududiy rivojlanish holatini baholashda tizimli, kompleks va hududiy yondashuvlar asos qilib olindi. Tadqiqotning metodik asosini ziyorat turizmi salohiyatining asosiy tarkibi va tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini ifodalovchi konseptual model tashkil etadi. Ushbu model doirasida Qashqadaryo viloyatining ziyorat turizmi salohiyati to'rtta asosiy yo'nalishda o'rganildi: ziyorat turlari salohiyati, ijtimoiy salohiyat, tarixiy-madaniy salohiyat va iqtisodiy salohiyat.

Ziyorat turlari salohiyati – viloyatda mavjud bo'lgan muqaddas qadamjolar, ziyorat marosimlarining xilma-xilligi va ularning hududiy taqsimoti asosida baholandi.

Ijtimoiy salohiyat – ziyoratchilar uchun yaratilgan qulayliklar, mahalliy aholi ishtiroki va turizmning ijtimoiy ta'siri orqali aniqlashtirildi. Uchinchi yo'nalish – tarixiy-madaniy salohiyat, Qashqadaryo hududidagi tarixiy obidalar, diniy-ma'naviy yodgorliklar va ularning saqlanish holati asosida tahlil qilindi. To'rtinchidan, iqtisodiy salohiyat orqali ziyorat turizmi faoliyatining viloyat iqtisodiyotiga qo'shayotgan hissasi, xizmatlar ko'lam va daromad keltiruvchi omillar o'rganildi.

Ziyorat turizmi salohiyatining yuqoridagi tarkibiy qismlarini to'laqonli ishga solish va rivojlantirish uchun zarur bo'lgan tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlar ham alohida baholandi. Bular to'rtta asosiy elementdan iborat: infratuzilma, moliyaviy ta'minot, investitsion faoliyat va boshqaruv tizimi. Jumladan, infratuzilma bo'yicha transport-logistika tizimi, mehmonxona va ovqatlanish xizmatlari holati; moliyaviy salohiyat bo'yicha turizmga yo'naltirilayotgan byudjet va xususiy mablag'lar hajmi; investitsion omillar bo'yicha ichki va tashqi sarmoya jalb qilish imkoniyatlari; boshqaruv yo'nalishida esa davlat siyosatining muvofiqlashtirish mexanizmlari va strategik rejalashtirish darajasi o'rganildi.

Mazkur yondashuvlar orqali Qashqadaryo viloyatida ziyorat turizmi salohiyatining real holati va uni rivojlantirishga to'sqinlik qilayotgan omillar aniqlab beriladi.

Tahlil va natijalar. Ziyorat turizmi salohiyati – ziyorat turizmi industriyasini rivojlantirish va uning faoliyat yuritishidan ijobiy ijtimoiy-iqtisodiy samaraga erishish va ularning turizm jozibadorligi darajasini oshirish imkoniyatlari mavjudligi. Turizm salohiyati – turizm faoliyatini tashkil etish maqsadida mavjud resurslar yig'indisi. Ziyorat turizmi sohasining ijtimoiy salohiyati – turizm faoliyatini amalga oshirish uchun zarur ishchi kuchini takror barpo etish imkoniyatlari. Chunki turizmning faqat moddiy resurslaridan foydalanib, hududiy turizm mahsulotini ishlab chiqarish, tarqatish, ayirboshlash va iste'mol qilish mumkin emas. Bu shuningdek, funksional maqsadlarga erishish uchun turizm faoliyatini amalga oshirishga qodir maxsus tayyorlangan malakali kadrlarni o'z ichiga oladi.

Iqtisodiy salohiyat – mamlakatning turizm mahsulotini takror ishlab chiqarish sohasidagi qobiliyatini tavsiflovchi iqtisodiy (xo'jalik) salohiyatining ajralmas qismi, ya'ni turizm mahsulotini takror ishlab chiqarish uchun zarur bo'lgan potensial mos kuchlar va vositalar (moddiy, tabiiy, mehnat va boshqalar). U quyidagi salohiyatlarni o'z ichiga oladi:

- infratuzilmaviy salohiyat. Turizm mahsuloti ishlab chiqarish talablariga mos keluvchi, turizm faoliyatini amalga oshirish hamda ularning xodimlari va rekreatlari ehtiyojlarini qondirish uchun zarur shart-sharoitlarni ta'minlash bo'yicha joylashtirish, dam olish, ovqatlanish, transport kompaniyalari va hokazolarning imkoniyatlari;

- moliyaviy salohiyat. Mamlakat ziyorat turizmi faoliyatini amalga oshirish uchun ega bo'lishi mumkin bo'lgan mablag'lar hajmini ifodalaydi;

- investitsiyaviy salohiyat – turizm faoliyatini investitsiyalash bo'yicha jami imkoniyatlar; boshqaruv salohiyati. Ziyorat turizmi sohasining shakllanishi, tashkil etilishi, faoliyat yuritishi uchun tegishli shart-sharoitlar yaratilishida boshqaruvning barcha darajalariga rahbarlik qilish ko'nikma va qobiliyatlari.

Axborot salohiyati. Boshqaruv qarorlarini tayyorlash va qabul qilishni ta'minlovchi hamda axborot resurslarini to'plash, tejash, qayta ishlash va tarqatish orqali turizm mahsulotini ishlab chiqarish xususiyatiga (o'ziga xosligiga) ta'sir etuvchi tashkiliy-texnik va axborot imkoniyatlari yig'indisi.

1-rasm. Ziyorat turizmi salohiyatining asosiy tarkibi va tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi.

Ziyorat turizmining rivojlanishini tartibga solish masalalari ziyorat turizmi uchun erkin bozor muhimligi e'tirof etilishiga qaramay, davlat bu sohada samarali iqtisodiy siyosat olib borishi mumkin va kerak deb hisoblaydi.

Ziyorat maskanlarining soni va joylashuvi bo'yicha O'zbekistonning turli hududlari ma'lum darajada farq qiladi. Bu holat ziyorat turizmini rivojlantirishda hududiy yondashuvni qo'llash zarurligini ko'rsatadi.

O'zbekiston bo'yicha umumiy hisobda 1257 ta ziyoratga oid diniy obida mavjud bo'lib, ulardan 1183 tasi islomiy yodgorliklardir. Shu bilan birga, hududiy va amaliy jihatdan faol turistik yo'nalishlarga kiradigan asosiy ziyorat maskanlari soni 525 tani tashkil qiladi. Qolganlari esa xristian, yahudiy va boshqa dinlarga oid obidalaridir. Ziyoratgohlar soni va ularning joylashuvi bo'yicha yetakchi viloyatlar qatorida Samarqand, Buxoro, Qashqadaryo va Toshkent shahri ajralib turadi. Ayniqsa, tarixiy-madaniy yodgorliklar va qadimiy qadamjolarining mavjudligi bu hududlarda ziyorat turizmini strategik darajada rivojlantirish imkonini beradi.

1-jadval. Hududlar bo'yicha amaliy jihatdan faol ziyorat maskanlari soni

№	Hudud	Ziyorat maskanlari soni
	Jami	525
1	Samarqand viloyati	160
2	Buxoro viloyati	120
3	Qashqadaryo viloyati	37
4	Toshkent shahri	30
5	Farg'ona viloyati	25
6	Xorazm viloyati	22
7	Namangan viloyati	20
8	Andijon viloyati	18
9	Surxondaryo viloyati	16
10	Navoiy viloyati	14
11	Sirdaryo viloyati	10
12	Jizzax viloyati	10
13	Toshkent viloyati	8
14	Qoraqalpog'iston R.	5
Qashqadaryo viloyati ulushi		7 %

Qashqadaryo viloyatida 37 dan ortiq amaliy jihatdan faol ziyorat maskanlari mavjud bo'lib, ular orasida Hazrati Sulton maqbarasi (Shahrisabz tumanida), Langar Ota ziyoratgohi (Qamashi tumanida), Mirijan Ota (G'uzor tumanida) va Imkanagiy maqbarasi (Shahrisabz tumanida), Abu Muin Nasafiy (Qarshi tumanida) kabi obyektlar alohida e'tiborga loyiqdir. Ushbu ziyoratgohlar nafaqat diniy e'tiqod nuqtayi nazaridan, balki ziyoratchilar tomonidan ziyorat qilinadigan ushbu maskanlar viloyat iqtisodiy va ijtimoiy hayotiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda.

Bu ko'rsatkich Qashqadaryo viloyatining ziyorat turizmi bo'yicha umumiy Respublikadagi salohiyatining sezilarli ekanligini ko'rsatadi. Viloyatda joylashgan tarixiy-diniy obidalar soni va ularning mazmun-mohiyati, geografik joylashuvi, qadimiy shaharlar va ziyoratgohlarning qadamjolar bilan chambarchas bog'liqligi – hududni noyob turistik resursga aylantiradi.

Demak, Qashqadaryo viloyatida mavjud 37 dan ortiq ziyorat maskanlari nafaqat diniy-ma'naviy jihatdan, balki iqtisodiy va ijtimoiy infratuzilmani rivojlantirish imkoniyati sifatida ham katta ahamiyatga ega. Agar ushbu resurslar bo'yicha kompleks ilmiy-tadqiqot ishlari olib borilsa, zamonaviy infratuzilma yaratilsa, xorijiy turistlarga mos xizmatlar yo'lga qo'yilsa va tizimli targ'ibot ishlari amalga oshirilsa, Qashqadaryo viloyati ziyorat turizmining mamlakatdagi eng kuchli markazlaridan biriga aylanishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mamlakat hududlarida, ayniqsa Qashqadaryo, Surxondaryo, Jizzax, Navoiy va Qoraqalpog'iston kabi mintaqalarda mavjud bo'lgan ko'plab ziyorat maskanlari hali to'liq ilmiy o'rganilmagan, hujjatlashtirilmagan yoki turizm bozorida faol ishtirok etmayapti. Bu maskanlar zamonaviy xizmatlar infratuzilmasi, marketing yondashuvi va xizmatlar tizimining yetishmasligi tufayli hozircha faqat mahalliy ziyoratchilar bilan cheklanib qolgan holda faoliyat yuritmoqda.

Ko'pchilik tarixiy-diniy obyektlar turistik aylanmalardan tashqarida qolgan, ularning atrofida xorijiy yoki hatto ichki sayyohlar uchun qulay shart-sharoitlar yaratilmagan. Jumladan, transport-logistika infratuzilmasi (yo'llar, belgilar, jamoat transporti), raqamli navigatsiya vositalari (onlayn xaritalar, sayyohlik platformalari), mehmonxona va ovqatlanish joylari, sanitar-gigiyenik sharoitlar, tarjima va gidlik xizmatlari yetarli emas. Bu esa chet ellik sayyohlar oqimini jalb qilish imkoniyatlarini keskin pasaytiradi.

Shuningdek, aksariyat hududlarda ziyorat maskanlari iqtisodiy qiymatga ega obyektidan ko'ra, faqat ma'naviy ramz sifatida baholanmoqda. Ular atrofida xizmatlar tarmog'i, savdo, hunarmandchilik eksporti yo'lga qo'yilmagan. Holbuki, ziyorat turizmi — bu faqat diniy sayohat emas, balki infratuzilmani rivojlantiruvchi, yangi ish o'rinlari yaratadigan, soliq bazasini kengaytiradigan, kambag'allikni kamaytirishga xizmat qiluvchi ko'p tarmoqli iqtisodiy faoliyat turidir.

Respublika bo'yicha 1200 dan ortiq ziyorat maskani mavjud bo'lsa-da, ularning atigi 40–45% atrofida faol turistik xizmatlarga integratsiyalashgan. Bu esa milliy iqtisodiyot uchun salmoqli boyliklar manbasi bo'la turib, foydalanilmagan imkoniyatlar ko'lamining juda katta ekanligidan darak beradi.

Hududlarning iqtisodiy rivojlanishi mamlakatning umumiy iqtisodiy barqarorligi va ijtimoiy farovonligini ta'minlashda asosiy vosita hisoblanadi. Ziyorat turizmi esa bu jarayonning katalizatori sifatida hududiy tengsizliklarni kamaytirish, ichki talabni kuchaytirish va eksport xizmatlarini ko'paytirish orqali iqtisodiy o'sish sur'atlarini jadallashtirishi mumkin.

Shunday ekan, ziyorat turizmini yanada rivojlantirish, uning hududiy va milliy iqtisodiyotdagi rolini kuchaytirish, mavjud salohiyatdan to'laqonli foydalanish uchun quyidagi takliflar ziyorat turizmini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari sifatida tavsiya etiladi:

Ziyorat maskanlarida turistik xizmatlar ko'rsatish darajasini oshirish va ziyoratchilarga qulay shart-sharoitlar yaratish maqsadida, ushbu maskanlarni mulk huquqisiz, uzoq muddatli foydalanish asosida xususiy tadbirkorlik subyektlariga berish maqsadga muvofiqdir. Bu yondashuv:

ziyoratgohlarning tarixiy-ma'naviy va davlatga tegishli maqomini saqlab qolgan holda, xususiy sektorni xizmat ko'rsatish bozoriga jalb etish imkonini yaratadi va davlat byudjetiga ortiqcha yuklamasiz tarzda hududiy turizm infratuzilmasini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Ziyorat maskanlarining ilmiy tavsifi, tarixiy manbalari, diniy-madaniy merosi, me'moriy xususiyatlari bo'yicha to'liq bazalar tuzish;

Har bir viloyat bo'yicha “ziyorat turizmi salohiyati pasporti” ishlab chiqish;

Ziyoratgohlar atrofida hunarmandchilik, agro-turizm, savdo va mahalliy xizmatlar majmuasi rivojlantirish;

Ziyorat turizmi infratuzilmasiga sarmoya jalb qilish uchun soliq imtiyozlari, subsidiyalar va grantlar mexanizmi ishlab chiqish;

Qashqadaryo viloyati va unga o'xshash salohiyatli hududlarda ziyorat turizmini rivojlantirish — nafaqat tarixiy-ma'naviy qadriyatlarni asrash va targ'ib qilish, balki mahalliy iqtisodiyotni tiklash, bandlikni oshirish va xalq farovonligini mustahkamlashda beqiyos ahamiyatga ega. Mazkur soha tizimli rivojlantirilsa, O'zbekiston ziyorat turizmi bo'yicha nafaqat Markaziy Osiyoda, balki musulmon dunyosida yetakchi o'rinlardan birini egallashi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Социология религии Вебер М. Социология религии. (Типы религиозных сообществ) // Избранное. Образ общества. – М., 1994. – С. 41-47.
2. Tastanbekov M.M., Dinashveva L.S., Orazkhan N.O., Ospanova A. Pilgrimage Of Turkestan Muslims After joining To Russia // 2nd Cyprus International Conference on Educational Research, (CY-ICER 2013). Procedia - Social and Behavioral Sciences 89. – 2013. – Pp. 667-675.
3. Тошқубри Зода. Аш-шақоиқу-н-Нуъмония фи уламои давлати-л-Усмония. – Байрут: Дору-л-китобиларабий, 1975. – Б. 29.
4. Eshtayev A.A. O'zbekistonning turizm salohiyati va uni rivojlantirish istiqbollari. (Monografiya) – Samarqand: “Ipak yo'li” Turizm va madaniy meros xalqaro universiteti nashriyoti, 2023. – B. 8;
5. Navruz-Zoda Z.B. Turistik hududlar negizida ziyorat klasterlarini shakllantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari: Iqt. fan. bo'y. fals. dok. diss. ... avtoref. – Buxoro, 2021. – B. 57.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 7

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>